
ПРОГЛААС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий”

кн. 1, 2007 (год. XVI), ISSN 0861-7902

ЧЕТИРИТОМНО ИЗДАНИЕ НА ЕМИЛИЯН СТАНЕВ

Емилиян Станев. Избрани произведения в четири тома.
Редакционна колегия: акад. Иван Радев, доц. д-р Сава Василев,
доц. д-р Иван Станков. Абагар. Велико Търново, 2007.

Том I. Разкази. Повести. Предговор акад. Иван Радев.

Съставителство и бележки доц. д-р Сава Василев.

Том II. Романи. Повести. Съставителство
и бележки доц. д-р Иван Станков.

Том III и том IV. Иван Кондарев. Роман. Съставителство и бележки
акад. Иван Радев.

И непосредствено след смъртта на Емилиян Станев (в социалистическия период), и в разноречивото последно десетилетие на XX век, и в началото на новото столетие издателският интерес към творчеството на Емилиян Станев не стихва. Нещо повече. Успоредно с тиражирането на най-добрите му художествени произведения излязоха анкети и критически книги за него, а и книги, които показаха писателя отвътре, даващи възможност личността и творчеството му да бъдат прочетени и отвъд фикционалната затвореност. Издадени бяха и неговите дневници. Отскоро е факт и великолепната био-библиография за писателя от Живка Радева, която ще бъде изключително ценна за специалистите. Целият този разнообразен текстови свод потвърждава, че и във времето на смяна на ценностите Емилиян Станев си остава класик. Както предрече Йордан Радичков още през 1979 г., веднага след смъртта му: “И понеже човек не може да има десет живота, защото живее в тоя свят еднократно, то тази мисия ще бъде изпълнена от неговата проза.”

Стогодишнината на Емилиян Станев бе отбелязана с разнообразни инициативи, но най-значимата е издаването на негови избрани съчинения в четири тома, осъществено от издателство “Абагар” със спомоществователството на Община Велико Търново. Редакционната колегия, преподавателите от катедра “Българска литература” на Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий” акад. Иван Радев, доц. д-р Сава Василев и доц. д-р Иван Станков, е решавала колкото лесна, толкова и трудна задача. Улеснена е от наличието на седемтомника със събрани съчинения на Емилиян Станев (1981–1983). Но безспорно е била затруднена от факта, че за новото издание трябва да се направи избор – кои произведения да влязат, така че да проговорят пълноценно и на най-младото поколение читатели, как ще разговарят помежду си отделните текстове, така че да не бъде накърнена целостта на Емилиян-Станевото творчество. И още – всеизвестно е, че всяко многотомно издание на един писател е и своеобразно критическо обглеждане на неговото наследство. С оглед на всичко това съставителите са изпълнили с професионална прецизност своята мисия. Четиритомникът представя най-доброто от отделните жанрове, в които белетристът работи – разказа, повестта, романа, като всяка творба е вещо коментирана в бележките към отделните томовете.

В предговора към четиритомника, озаглавен “Емилиян Станев и проклятието на таланта” акад. Иван Радев проследява важни етапи и произведения на писателя, дава представа за личността и за творческия му натюрел, академично се стреми да бъде верен на фактите. Но е странно, че този текст, който освен всичко друго трябва да прокара и мост “към интересите на поколение, което не среща книгите на Емилиян Станев в книжарниците”, в някои случаи се вглежда твърде неакадемично-придирчиво в маргинални моменти от творческата биография на белетриста. Присъствието на двата големи цитата от есето му за Георги Димитров, заемащи почти половин страница, нямат място в този предговор, още повече че става дума за текст, който не е поместен в четиритомника. Също така и обяснението за присъствието на сърбина в “Крадецът на праскови” с политическата конюнктура в България не отговаря на истината. Когато излиза повестта, идеята за федерация с Югославия е вече отречена от българското правителство. Най-общо казано, темата за компромисността на Емилиян Станев сигурно е изкушаваща, но тя трябва да бъде коментирана много внимателно и с проникване в психологията му. Иначе се получава приказката за капката катран в кацата с меда.

В първия том съставителят доц. д-р Сава Василев е включил разкази от различни периоди и повестите “Чернишка” и “Когато скрежът се топи”. Разделянето на разказите в няколко дяла е сполучливо и улеснява читателя да намери верния подстъп за тематично тълкуване на всяка група. Академичният подход за представяне на автора по хронологията на неговите книги очевидно тук е неприложим, защото самият Емилиян Станев приживе разрушава целостта на сборниците си, като ги размества, променя и допълва в свои избрани произведения. В бележките Сава Василев е пунктуален, като проследява битието на текстовете в периодиката и издаването им в отделни книги.

При съставянето на втория том доц. д-р Иван Станков се е отказал от хронологичния принцип, а е предпочел идейно-тематичното и стилистично обвързване на текстовете. Така са се получили две групи: “Легенда за Сибин, преславския княз”, “Тихик и Назарий”, “Антихрист” и “Крадецът на праскови” с “Търновската царица”. Жанровото онасловяване на тома “Романи. Повести” е твърде условно, защото и Емилиян Станев изпитва големи колебания във времето относно жанровата идентификация на тези произведения. Наред с коментарите, особено внимание заслужава въвеждащата част от текста на Иван Станков, в която е разказана концептуално драматичната среща на българската литература с историята ни и как Емилиян Станев се вписва в нея.

В третия и четвъртия том е поместен “Иван Кондарев”. Препрочитането му и сега показва, че той издържа проверката на времето и е едно от върховите постижения на българския епически роман за всички времена. Към това отвеждат и бележките на акад. Иван Радев, които разказват за пътя на белетриста към жанра на романа, за творческата биография на текста, за ролята на жената в творческия акт, дават и библиографски сведения.

С този четиритомник Емилиян Станев не се завръща в българската литература, защото той никога не е отсъствал от нея. Но с него той се включва в нова литературна и обществена ситуация, за да покаже, че е все така голям художник.

Димитър Михайлов